

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Beata Piątek

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

1989 Magister filologii angielskiej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, praca magisterska pt. *'The Influence of the Public-School System on Hughes, Kipling, Forster, Huxley and Graves as Seen in Their Selected Works'* [Wpływ elitarnych szkół z internatem na Hughes'a, Kiplinga, Forstera, Huxleya i Gravesa na przykładzie ich wybranych utworów]. Promotor: dr Peter Vernon, recenzentki: dr hab. Irena Przemecka, dr Krystyna Stamirowska.

1994 Dyplom ukończenia dwuletnich studiów podyplomowych w zakresie Historii i Kultury Wielkiej Brytanii (British Studies), Ośrodek Studiów Brytyjskich w Warszawie, Uniwersytet Warszawski oraz Ruskin College, Oxford.

2002 Doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, tytuł rozprawy: *Cinematic Elements in Contemporary British Fiction: Ian McEwan and Martin Amis; A Narratological Perspective*. [Elementy filmowe we współczesnej prozie brytyjskiej: Ian McEwan i Martin Amis; perspektywa narratologiczna] Promotor: dr hab. Krystyna Stamirowska, recenzentki: Prof. dr hab. Krystyna Kujawińska-Courtney, Prof. dr hab. Marta Wiszniowska-Majchrzyk.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

od 1 października 1990 roku - Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Filologii Angielskiej, początkowo na stanowisku lektora; od 1 lutego 1994 roku na stanowisku asystenta w Zakładzie Literatury i Kultury Brytyjskiej XX i XXI wieku, od 21 lutego 2005 roku na stanowisku adiunkta w tym samym zakładzie, od 1 stycznia 2014 do chwili obecnej na stanowisku adiunkta w nowo utworzonym Zakładzie Komparatystyki Literackiej i Kulturowej.

od 1 października 1992 roku do 30 września 1994 roku - Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Zakopanem pod patronatem UJ, na stanowisku wykładowcy w niepełnym wymiarze godzin (½ etatu).

od 1 października 1999 roku do 30 czerwca 2005 roku – prowadziłam zajęcia w NKJO Instytutu Języka Angielskiego Gama-Bell w Krakowie pod patronatem UJ (w ramach działalności gospodarczej).

od 1 października 2005 roku do 30 września 2008 roku - Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie na stanowisku adiunkta w Katedrze Lingwistyki Stosowanej.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

Moje zainteresowania badawcze skupiają się wokół trzech tematów żywo dyskutowanych we współczesnym literaturoznawstwie i kulturoznawstwie, są to: powiązania tożsamości indywidualnej i zbiorowej z pamięcią i historią; historia migracji i wielokulturowości na Wyspach Brytyjskich; wpływ mediów audio-wizualnych na współczesną literaturę. Wobec tego przedstawione osiągnięcia naukowe zostały podzielone na trzy grupy. Poniżej przedstawiam publikacje wybrane do oceny, pełny spis publikacji wraz z informacją o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki znajduje się w osobnym dokumencie.

A. Monografia autorska:

Piątek, Beata; *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction*. [Historia, pamięć, trauma we współczesnej prozie brytyjskiej i irlandzkiej] Kraków, Jagiellonian University Press, 2014, ss. 197.

Recenzenci wydawniczy: dr hab. Joanna Burzyńska-Sylwestrzak, prof. UG;
dr hab. Anna Branach-Kallas, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

B. Artykuły w czasopismach i rozdziały w pracach zbiorowych:

1. Piątek, Beata; 'Imagining the Unimaginable: the Holocaust in Fiction,' [Wyobrażając niewyobrażalne: przedstawienia Holokaustu w fikcji] w *Between Two Cultures: Poland and Britain*, red. Peter Leese, The British Council in cooperation with Motivex, Poznań, 2004, s. 131-40.
2. Piątek, Beata; '“The Waxworks of Memory” or the Search for the Meaning of Life in John Banville's *The Sea*,' [„Woskowa tabliczka pamięci” albo poszukiwanie sensu życia w powieści Morze Johna Banville'a] w *Ambiguity*

and the Search for Meaning: English and American Studies at the Beginning of the 21st Century, vol. 1: Literature, red. Monika Coghren, Zygmunt Mazur, Beata Piątek, Jagiellonian University Press, Kraków, 2010, s. 261-8.

3. Piątek, Beata; 'Kazuo Ishiguro's *Never Let Me Go*: an Unscientific Science Fiction,' [Nie opuszczaj mnie Kazuo Ishiguro jako science fiction bez elementu science] w *From the Cradle to the Grave: Life-Course Models in Literary Genres*, red. Sabine Coelsch-Foisner, Sarah Herbe, Universitätsverlag WINTER, Heidelberg, 2011, s. 209-16.
4. Piątek, Beata; „Tekst jako trauma – Pejzaż w kolorze sepii Kazuo Ishiguro” w *Trauma, pamięć, wyobraźnia*, red. Józef Wróbel, Zofia Podniesińska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2011, s. 27-34.
5. Piątek, Beata; 'Irish History in the Novels of Sebastian Barry,' [*Historia Irlandii w powieściach Sebastiana Barry'ego*] w *Studia Litteraria Universitatis Jagellonicae Cracoviensis* 6 (2011), s. 157-68.
6. Piątek, Beata; 'Eschewing Factuality: Téa Obreht's *The Tiger's Wife*,' [Wycinając fakty: *The Tiger's Wife* Téi Obreht] w *Confronting the Burden of History: Literary Representations of the Past*, red. Izabela Curyło-Klag, Bożena Kucała, Universitas, Kraków, 2012, s. 83-94.
7. Piątek Beata; 'From "the age of mud" to the Age of Smoke; WWI in the Novels of Graham Swift' [*Od epoki błota, do epoki dymu; I wojna światowa w powieściach Grahama Swifta*] w *Conflicting Discourses, Competing Memories: Commemorating First World War*, red. Anna Branach-Kallas, złożone do druku w Wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

4.a. Omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Przedmiotem osiągnięć naukowych prezentowanych w pierwszej grupie (monografia pt. *History, Memory, Trauma* oraz siedem artykułów powyżej) są szeroko zakrojone badania nad tożsamością jednostki oraz narodu we współczesnej literaturze brytyjskiej i irlandzkiej. Jak pokazuję w książce *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction* kwestie tożsamości we współczesnych badaniach są nierozzerwalnie związane z historycznym doświadczeniem jednostki lub zbiorowości, a refleksja nad tym doświadczeniem nie jest możliwa w oderwaniu od zagadnienia pamięci. Od kilku dziesięcioleci literatura piękna opisująca doświadczenia historyczne jednostki (nie tylko w języku angielskim) posługuje się w takim opisie motywem traumy. Trauma stanowi jeden z centralnych tematów badań literaturoznawców, kulturoznawców i psychologów w Europie Zachodniej od dwóch

dziesięcioleci, ale jak dotąd wśród polskich anglistów nie doczekała się zbyt wielu opracowań. W ostatnich latach ukazały się przełomowe pod tym względem książki Marzeny Sokołowskiej-Paryż i Anny Branach-Kallas; obydwie autorki poruszają głównie temat traumy wojennej. Celem moich dociekań było poszerzenie zakresu badań o powieści psychologiczne opisujące doświadczenie jednostki oraz porównanie utworów, w których trauma jest doświadczeniem jednostki z tymi, w których dotyka całych społeczności, oraz zbadanie zależności pomiędzy obecnością doświadczenia traumy w treści utworu a jego strukturą i środkami stylistycznymi zastosowanymi przez autora.

Książka *History, Memory, Trauma in Contemporary British and Irish Fiction* zawiera część teoretyczną (rozdział pierwszy) oraz część analityczną podzieloną na dwie sekcje; w pierwszej omawiam zagadnienie traumy jako doświadczenie zbiorowe w powieściach historycznych (rozdziały drugi i trzeci), w drugiej analizuję traumę jako doświadczenie jednostki w sytuacji kryzysu egzystencjalnego (rozdziały czwarty i piąty). W części teoretycznej przedstawiam historię zależności pomiędzy historią a literaturą i powołując się na prace historyków (Southgate, White) oraz literaturoznawców (Hutcheon) twierdzę, że współczesna literatura jest znakomitym nośnikiem dla popularyzacji debat historiograficznych dotyczących wiarygodności źródeł historycznych, obiektywności historyka, dopuszczania do głosu grup dotąd marginalizowanych. W tej części omawiam również historię refleksji filozoficznej nad pamięcią i w ślad za Antze i Lambek (1996) stawiam tezę, że obecnie najciekawsze badania psychologiczne, literaturoznawcze i kulturoznawcze nad zagadnieniem pamięci dotyczą pamięci traumatycznej. Jak to pokazują Alexander i Smelser (2004), kiedy trauma dotyka zbiorowości, lub narodu, doświadczenie to może prowadzić do zbiorowego przeżywania cierpienia przez wspólne upamiętnianie tragicznych wydarzeń, ale aby to było możliwe, doświadczenie musi zostać skonstruowane jako trauma kulturowa. Powołując się na prace Bal (1999), twierdzę, że literatura jest głównym elementem pamięci kulturowej i pełni ogromną rolę w konstruowaniu traumy kulturowej w zbiorowej świadomości.

Najobszerniejsza część rozdziału teoretycznego jest poświęcona zagadnieniu traumy. Po przedstawieniu terminologii oraz historii obecności pojęcia traumy w kulturze i psychologii prezentuję teorię traumy w ujęciu Cathy Caruth i Shoshany Felman wraz z obszerną krytyką na jej temat. Teoria traumy w ujęciu Caruth i Felman wywodzi się z psychoanalizy i opiera się na założeniu, że raniąca siła traumy doprowadza do wyparcia samego wydarzenia i w efekcie staje się ono niedostępne dla pamięci i racjonalnych procesów poznawczych. Według Caruth, jednostkę prześladowuje nie tyle wyparte wydarzenie, ale fakt, że

jest ono nieprzyswojone przez świadomość; jego niedostępność dla procesów pamięciowych i poznawczych powraca i nawiedza ofiarę traumy. Co istotne, Caruth twierdzi, że to właśnie symptomy traumy dają nam dostęp do rzeczywistości lub prawdy o tym wydarzeniu, która nie jest inaczej dostępna (1995), a literatura daje możliwość opóźnionego odreagowania i współuczestnictwa w charakterze świadka w nieuświadomionym doświadczeniu.

Aspekt traumy, który dla mnie jako literaturoznawcy jest szczególnie intrygujący i któremu poświęciłam dużo miejsca w części analitycznej książki to nieprzedstawialność. Caruth podobnie jak psychiatrzy definiuje traumę jako doświadczenie tak skrajne, że aż przekraczające granice przedstawienia mentalnego. Stąd niemożność przyswojenia doświadczenia traumy, a co za tym idzie, niemożność przetłumaczenia go na spójną, logiczną i linearną opowieść. Według psychiatrów, doświadczenie traumy tkwi w umyśle nieprzetworzone, niepoddające się procesom zapamiętywania i zapominania, dlatego nie poddaje się kontroli umysłu, tylko powraca i rani bez uprzedzenia. Moja praca systematyzuje oraz szczegółowo analizuje literackie przetworzenie takiego nieprzedstawialnego doświadczenia. Za Felman (1992) i Kacandes (2001) podkreślam aktywną rolę czytelnika w odbiorze utworów naznaczonych traumą, gdzie tekst stanowi świadectwo, a czytelnik staje się współświadkiem, który uczestniczy w przepracowaniu tego co w tekście pojawia się jako zapis wspomnienia traumatycznego. Podobnie jak historyczne świadectwa traumy, teksty literackie są naznaczone środkami stylistycznymi, które komunikują nieprzedstawialność za pomocą luk, nieciągłości, niedomówień, przemilczeń, anachronii, powtórzeń. W swoich badaniach analizuję takie utwory literackie, które w warstwie formalnej tekstu naśladują symptomy traumy.

Część analityczna książki *History, Memory, Trauma* została podzielona na dwie sekcje: „Historia i trauma” i „Pamięć i trauma”. W pierwszej sekcji dokonuję analizy wybranych powieści Pat Barker i Sebastiana Barry’ego ze szczególnym uwzględnieniem roli ich powieści w pamięci kulturowej Brytyjczyków i Irlandczyków. Zarówno Barker jak i Barry podejmują próbę zrewidowania historii wydarzeń, które uważają za kluczowe w dziejach swoich narodów. Dla Barker I wojna światowa, dla Barry’ego konflikt poprzedzający powstanie Wolnego Państwa Irlandzkiego, stanowią punkty zwrotne w historii ich narodów, ale ich obraz w opracowaniach historycznych i pamięci zbiorowej wymaga odbrązowienia, uzupełnienia o relacje świadków jak dotąd niewygodnych i zepchniętych na margines.

W rozdziale drugim ‘Pat Barker – the Trauma of World War I’ śledzę motywy historii, pamięci i traumy w twórczości tej pisarki od podważania mitu I wojny światowej w trylogii *Regeneration*, poprzez odwołania do motywu traumy międzypokoleniowej i

postpamięci w *Another World*, po kulturę ofiar w *Double Vision*. W analizie trylogii wojennej skupiam się na obrazie I wojny światowej jako traumy kulturowej leżącej u podstaw poczucia tożsamości współczesnych Brytyjczyków. W analizie powieści *Another World* powołując się na pojęcie traumy międzypokoleniowej zdefiniowane przez Abraham i Torok (1994) oraz interpretację Sokołowskiej-Paryż (2012) twierdzą, że Barker nadal aktywnie uczestniczy w debacie na temat I wojny kiedy tworzy wizję teraźniejszości naznaczonej przez nieprzepracowaną traumę sprzed dwóch pokoleń. W swoim odczytaniu powieści *Double Vision* odwołuję się do krytyki teorii traumy Dominika LaCapry, który ostrzega przed niebezpieczeństwem trywializacji traumy i, w konsekwencji, upowszechniania kultury ofiary ponieważ, jak twierdzą, w tej powieści o wszechobecności przemocy w XXI wieku, autorka porusza się niebezpiecznie blisko granicy tych zjawisk. Zaproponowałam także nowe odczytanie powieści *Double Vision* przez pryzmat etyki Levinasa, pokazując, że Barker interpretuje problemy współczesnego świata jako skutek zaburzenia relacji międzyludzkich, a szczególnie braku, bądź nadmiaru, empatii. Podobnie jak Levinas, pisarka nawołuje do poszanowania inności, oderwania się od własnej perspektywy i przyjęcia perspektywy innego, ostrzega jednak przed zawłaszczeniem tej perspektywy. Niezależnie od oceny wartości artystycznej omawianych utworów udało mi się przedstawić ten wycinek twórczości Pat Barker jako istotny wkład w budowanie pamięci kulturowej.

Rozdział trzeci 'Sebastian Barry – from Historical to Historicized Fiction' zawiera omówienie twórczości bardzo cenionego współczesnego pisarza irlandzkiego, którego tylko jedna powieść została, jak dotąd, wydana w Polsce. Analizuję szczegółowo dwa cykle powieściowe, które ilustrują zmagania pisarza z historią w rzeczywistości nadal naznaczonej konfliktem. Powieści historyczne Barry'ego są po części autobiograficzne, pisarz pochodzi z rodziny katolików lojalnych wobec Korony Brytyjskiej, którzy w związku z tym doświadczyli prześladowań na różnych etapach irlandzkiej walki o niepodległość. Za swoje osiągnięcie badawcze uważam analizę powieści dotąd nie omawianych w Polsce, począwszy od *The Whereabouts of Eneas McNulty* wydanej w 1998 a skończywszy na *On Canaan's Side* z 2011 roku. W swojej interpretacji podkreślam proces ewolucji jakiemu podlegają zmagania Barry'ego z historią własnego kraju i zarazem historią rodziny. We wczesnych powieściach pisarz wpada w pułapkę autobiografii – jego próba zakwestionowania jednoznacznie negatywnych przedstawień lojalistów owocuje tekstem równie jednostronnym i manipulującym historią jak te, którym chciał zadać kłam. Jak podkreślam w swojej analizie, w późniejszych powieściach Barry przyjmuje bardziej złożone podejście do historii, odwołuje się do motywów traumy indywidualnej i zbiorowej aby zakomunikować doświadczenia

kobiet i dzieci. Jednocześnie pisarz zmienia formalną stronę swoich utworów, w *Tajnym dzienniku* odchodzi od chronologicznej, linearnej narracji w trzeciej osobie na rzecz spiralnej, niespójnej, fragmentarycznej i nie zawsze wiarygodnej opowieści głównej bohaterki skonfrontowanej z zapiskami innego bohatera. Tu moim głównym osiągnięciem badawczym jest pokazanie, jak zastosowane przez pisarza środki stylistyczne naśladujące symptomy traumy oraz przesunięcie gatunkowe w stronę metafikcji historiograficznej pozwalają mu na bardziej wszechstronne i problematyczne przedstawienie historii swojego kraju i tym samym stworzenie kulturowego pomostu pomiędzy stronami konfliktu, który jest nadal żywy w pamięci zbiorowej Irlandczyków. Przedstawiając historię Irlandii jako traumatyczną, autor zaprzestaje dzielenia jej uczestników na oprawców i ofiary, a tym samym przerywa spiralę nienawiści i podobnie jak Pat Barker, wnosi wiele do pamięci kulturowej Irlandczyków.

W rozdziale czwartym 'Kazuo Ishiguro – the Movements of the Mind Remembering' omawiam dwie powieści tego znanego pisarza brytyjskiego pokazując, że odczytanie ich przez pryzmat teorii traumy, czyli poszukiwanie pęknięcia, niespójności może dać nowe możliwości interpretacyjne. Stawiam tu tezę, że *Pejzaż w kolorze sepii* stanowi przykład tekstu naśladującego doświadczenie traumy, tekstu, który domaga się empatycznego czytelnika, który przedzierając się przez labirynt luk, powtórzeń i sprzecznych relacji stanie się współświadkiem traumy. Udowadniając hipotezę o traumie w tekście i traumie tekstu pokazałam, że jest to powieść, która niesie doświadczenie traumy w swej strukturze. Jak pokazuję w analizie powieści *Kiedy byliśmy sierotami*, inną strategią stosowaną przez Ishiguro jest przeniesienie doświadczenia traumy z obszaru psychiki bohatera na konstrukcję świata zewnętrznego. Oprócz narratora, któremu czytelnik nie może do końca ufać, Ishiguro konstruuje wypaczony obraz rzeczywistości, który moim zdaniem jest odzwierciedleniem świata ofiary traumy. W efekcie różne, jak dotąd niezrozumiałe dla krytyków elementy fabuły można zinterpretować jako symptomy traumy, np. rażący rozdźwięk pomiędzy tym jak bohater postrzega swoją rolę w świecie a tym jak postrzegają go inni można zidentyfikować jako przejaw „postawy posłanniczej” (survivor mission) rozpoznanej przez Liftona (1995) i Orwid (2009). Inne symptomy traumy kształtujące głównego bohatera i jego świat to zahamowanie rozwoju emocjonalnego, dysocjacja, amnezja oraz traumatyczny przymus powtarzania. Chociaż twórczość Kazuo Ishiguro była szeroko omawiana w Polsce, to przyjęta przeze mnie perspektywa krytyczna otwiera nowe możliwości interpretacyjne, które jak dotąd nie były otwarte.

Rozdział piąty, 'John Banville – Crisis of the Self' jest poświęcony analizie powieści tworzących swego rodzaju trylogię Banville'owską: *Zaćmienie*, *Shroud* i *Prawo do światła*.

Przed analizą tych powieści wyznaczam punkt zwrotny w twórczości Johna Banville'a, który moim zdaniem stanowi powieść *The Newton Letter*, trzecia część w cyklu fikcyjnych biografii wielkich naukowców, w której pisarz poprzez autoironiczne refleksje na temat niemożności obiektywnej interpretacji faktów przez świadka naoczego stawia pod znakiem zapytania możliwość dostępu do prawdy historycznej poprzez narrację. Interpretuję tę powieść jako pożegnanie autora z postacią historyka, którą w późniejszej twórczości zastępuje on postacią narratora-artysty, lub intelektualisty podejmującego próbę przezwyciężenia kryzysu egzystencjalnego przez skonstruowanie spójnej historii własnego życia. Idąc za twierdzeniem Ricoeura (1991) o powiązaniach tożsamości z narracją wskazuję, że u Banville'a kryzys tożsamości bohatera odbija się w kryzysie na poziomie fabuły, co więcej, a to już moje spostrzeżenie, kryzys tożsamości bohatera jest również zasygnalizowany na poziomie struktury narracji, w tym przypadku głównie zaburzeń chronologii. Zanalizowałam tu rolę indywidualnej pamięci w budowaniu refleksji nad poczuciem tożsamości indywidualnego człowieka, zależnością pomiędzy naturą istnienia a rzeczywistością oraz relacje pomiędzy jednostką a innym. Podobnie jak Pat Barker w swojej późniejszej twórczości, Banville zajmuje się etycznymi aspektami empatii oraz wpływem jej zaburzeń na postrzeganie własnego ja. Podobnie jak Ishiguro konstruuje narratorów, których pamięć jest zawodna, ale poświęca więcej uwagi dwuznacznej roli wyobraźni i emocji w procesie przywoływania wspomnień. Zauważam, że zgodnie z twierdzeniem Kacandes i Whitehead, w prozie Banville'a trauma jest zaznaczona poprzez nieciągłości chronologiczne, a w warstwie fabularnej poprzez motyw nieautentyczności, gry aktorskiej oraz zafałszowania pamięci. O ile u Ishiguro wydarzenie traumatyczne wynikało z doświadczenia historii i utraty, u Banville'a zostaje ono zawężone do doświadczenia utraty, a historia zostaje zepchnięta na dalszy plan.

Podsumowując, w książce *History, Memory, Trauma ...* wyszłam z założenia, że refleksja nad doświadczeniem jednostki również jest przedsięwzięciem historycznym i na tej podstawie przeprowadziłam analizę dwóch pozornie krańcowo różnych sposobów zaangażowania w historię u współczesnych pisarzy. Na przykładzie Barker i Barry'ego pokazałam jak współcześni pisarze tworzą i kształtują pamięć kulturową podważając utarte mity, oficjalne wersje historii społeczności i narodów. W twórczości tych dwojga pisarzy wskazuję na szczególne miejsce, jakie motyw traumy zajmuje w literaturze o charakterze rewizjonistycznym, ponieważ rewizjonizm z definicji dotyka bolesnych i dotąd skrywanych momentów w przeszłości narodów, a trauma jest szczególnie adekwatnym środkiem do komunikowania tego co bolesne. Zarówno powieści Barker jak i Barry'ego zawierają ostrzeżenie przed skutkami przekazywania traumy z pokolenia na pokolenie i nawiązują do

ujawnienia poczucia wstydu i winy, do odbycia procesu żałoby. Proces żałoby spełnia nie tylko funkcję upamiętniania, pozwala również narodom i społecznościom leczyć rany i w konsekwencji angażować się w przyszłość. Na przykładzie Ishiguro i Banville'a udowadniam, że literatura pogłębia nasze zrozumienie kondycji ludzkiej przybliżając czytelnikom doświadczenie jednostki poszukującej sensu istnienia we współczesnym świecie. Ponieważ doświadczenie traumy stało się kluczowym doświadczeniem jednostki w XX i XXI wieku pisarze współcześni są zmuszeni poszukiwać środków artystycznych, którymi można przekazać to doświadczenie. Ishiguro i Banville łączą poszukiwania środków wyrazu z refleksją nad rolą pamięci i wyobraźni w kształtowaniu poczucia tożsamości jednostki, która koresponduje z refleksją filozoficzną na ten temat.

Wyróżnionych w autoreferacie siedem artykułów-osiągnięć naukowych wskazuje na różne przejawy zaangażowania współczesnej literatury anglojęzycznej w poszukiwanie szeroko pojętej tożsamości w kontekście historii, pamięci i traumy. Pierwszy z wymienionych artykułów pt. 'Imagining the Unimaginable: the Holocaust in Fiction' jest owocem komparatystycznego projektu kulturoznawczego sponsorowanego przez British Council: *Between Two Cultures – Poland and Britain* (2002-2004). W swoim tekście przeprowadzam analizę porównawczą przedstawienia Holokaustu we współczesnej kulturze brytyjskiej i polskiej na podstawie powieści *Strzała czasu* Martina Amisa, *Czarne psy* Iana McEwana oraz *Twórki* Marka Bieńczyka i filmu *Daleko od okna* w reżyserii Jana Jakuba Kolskiego według scenariusza napisanego na podstawie opowiadania Hanny Krall. W swojej analizie wykazałam, że istnieją znaczne różnice w postrzeganiu i przedstawianiu Holokaustu w kulturze brytyjskiej i polskiej. Powołując się na dyskusję na temat etyczności tworzenia sztuki o Holokauście zapoczątkowaną przez Adorno a następnie kontynuowaną przez Langa i Lanzmanna pokazuję, że dla urodzonych tuż po wojnie pisarzy brytyjskich temat Holokaustu stanowi co prawda swego rodzaju tabu, ale i jednocześnie swego rodzaju rytuał przejścia w świat poważnej literatury. Zarówno Amis jak i McEwan cieszyli się wcześniej sławą pisarzy niesfornych i skandalizujących, sięgnięcie po temat Holokaustu stanowi w ich karierze punkt przełomowy. Obydwaj pisarze podchodzą do tego tematu z dystansem: dla McEwana jest to jeden z przejawów zła zakorzenionego głęboko w naszej cywilizacji, dla Amisa okazja do zastosowania radykalnego eksperymentu formalnego. Jak wykazuję w swojej analizie *Strzały czasu*, Amis posiłkuje się tezą Hannah Arendt o banalności zła i tworzy antybiografię zbrodniarza wojennego odwracając porządek czasowy i przyczynowo-skutkowy. Żadna z omawianych powieści pisarzy brytyjskich nie nosi śladów poczucia odpowiedzialności lub winy za Holokaust, które są dominującym motywem w twórczości autorów polskich.

Stawiam tu tezę, że analizowane współczesne utwory polskie są artystyczną odpowiedzią na apel profesora Jana Błońskiego zawarty w przełomowym tekście z 1987 roku „*Biedni Polacy patrzą na getto*”, w którym ten wybitny polski historyk literatury nawołuje do przełamania milczenia na temat współwiny i odpowiedzialności moralnej wobec Holocaustu. Moim osiągnięciem badawczym jest wykazanie, że dopiero w zestawieniu z utworami napisanymi na podobny temat i w podobnym czasie, ale w innym kontekście kulturowym, można w pełni docenić odwagę i nowatorstwo polskich autorów. Powieść Bieńczyka i film Kolskiego dotyczą rany Holocaustu przez pryzmat doświadczenia jednostki, odchodzą od stereotypowego przedstawienia Żyda jako innego i dopuszczają wiedzę o nikczemnych czynach polskich szmalcowników, tak jak to postuluje Błoński. Podejście komparatystyczne jakie przyjąłem w tym artykule pozwala uwypuklić cechy charakterystyczne dla podejścia do Holocaustu w obydwu kulturach.

W kolejnym artykule pt. ‘ “The Waxworks of Memory” or the Search for the Meaning of Life in John Banville’s *The Sea*’ zajmuję się motywem pamięci w twórczości jednego z najwybitniejszych współczesnych pisarzy irlandzkich. Moim osiągnięciem badawczym jest wykazanie wpływu Prousta na twórczość Banville’a – posługując się narratologicznym aparatem Gérarda Genette’a analizuję powiązania tematyczne i stylistyczne powieści *Morze* z dziełem Prousta. Ponadto idąc za komentarzem Benjamina na temat Prousta pokazuj  , że dla Banville’a nie to jest ważne co jego bohater prze  żył w przeszłości, ale jak wspomina to doświadczenie. Centralnym motywem powieści jest żmudna i często zawodna praca pamięci. Metafora pamięci jako woskowej tabliczki zaczerpnięta przez pisarza od Platona sugeruje jej niezawodno  c, ale przeżycia narratora dowodz   czego innego. W swojej analizie podkre  slam zabiegi stylistyczne i formalne charakterystyczne dla opowieści naznaczonej traum  : przemilczenia, powtórzenia, wewnętrzne sprzeczności oraz zaburzenia chronologii.

Prowadząc badania nad pamięcią w literaturze rozpocz  lam badania nad twórczością Kazuo Ishiguro, autora, który ca  l   swoją tw  rczo  c   poświęcił meandrom pamięci. W artykule pt. ‘Kazuo Ishiguro’s *Never Let Me Go*: an Unscientific Science Fiction,’ podj  lam badanie zagadnienia tożsamości człowieka, które Ishiguro przedstawia jako problematyczne w swojej powieści o klonach. Za osiągnięcie badawcze w tym artykule uwa  zam analiz   cech gatunkowych omawianej powieści. Porównując *Nie opuszczaj mnie* z dwiema powieściami z gatunku science fiction, które pozornie poruszają podobną tematyk   wykaza  lam, że powie  c Ishiguro jest pozbawiona charakterystycznych cech tego gatunku, że autor w typowy dla siebie sposób podejmuje gr   z konwencj   literacką tylko po to, aby z  lama  c jej zasady. Kładąc

nacisk na świadomość narratorki oraz jej poszukiwanie własnej tożsamości, autor stawia czytelników przed podstawowymi pytaniami egzystencjalnymi.

W kolejnym artykule pt. „*Tekst jako trauma – Pejzaż w kolorze sepii Kazuo Ishiguro*” po raz pierwszy sformułowałam tezę, którą później rozwinęłam w książce *History, Memory, Trauma...* dotyczącą dzieła literackiego, które zamiast opisywać doświadczenie traumy, co zgodnie z założeniami teorii traumy jest niemożliwe, przywołuje to doświadczenie. Dokonując szczegółowej analizy powieści Kazuo Ishiguro *Pejzaż w kolorze sepii* pokazuję, że pisarz stawia czytelnika w sytuacji świadka, który pośrednio uczestniczy w doświadczeniu bohaterki poprzez konieczność czynnego udziału w rekonstrukcji jej opowieści. Opowieść narratorki nosi wszelkie cechy stylistyczne wspomnienia traumatycznego (Janet w Van der Kolk, 1995) i wymaga przepracowania, to jest uporządkowania do formy wspomnienia narracyjnego.

W artykule pt. ‘Irish History in the Novels of Sebastian Barry’ zapoczątkowałam badania twórczości irlandzkiego pisarza, które później kontynuowałam w swojej monografii *History, Memory, Trauma* Podkreślam tu zastanawiający trend we współczesnej prozie irlandzkiej – obsesyjny powrót do przeszłości i podejmuję rozważania na temat ewolucji rewizjonizmu historycznego w twórczości Sebastiana Barry’ego, które później rozwinęłam w książce. W odróżnieniu od materiału zawartego w książce, w tym artykule skupiam się głównie na prześledzeniu recepcji krytycznej jednej z wczesnych powieści pisarza. Powołując się na krytykę Elizabeth Cullingford pokazuję, że w powieści *The Whereabouts of Eneas McNulty*, autor kwestionuje czarno-białą wersję historii Irlandii w pierwszej połowie XX wieku, gdzie wszyscy nacjonałiści są bohaterami a lojaliści zasługują na potępienie, ale w zamian sam proponuje równie zakłamaną wersję historii, tyle, że odwraca role. Moim osiągnięciem badawczym jest porównanie tej wczesnej powieści do wydanej dziesięć lat później powieści *Tajny dziennik* i wykazanie, że autor, być może pod wpływem krytyki, przyjął całkowicie inną optykę i opisał wydarzenia z tego samego okresu w historii z dużą dozą empatii dla ofiar, niezależnie od tego po której stronie barykady się znajdowały w czasie wojny o niepodległość. Jednocześnie zauważam, że Barry przyjął postawę sceptyczną wobec samego procesu pisania historii i posłużył się motywem traumy aby przedstawić ten proces jako problematyczny.

Kolejny w tej serii, rozdział w monografii pt. ‘Eschewing Factuality: Téa Obreht’s *The Tiger’s Wife*’ jest owocem seminarium z Profesorem Haydenem White’em, pt. *Confronting the Burden of History: Anglophone Literature Studies in V4 Countries*, w którym miałam okazję uczestniczyć w ramach projektu badawczego finansowanego przez Fundusz

Wyszehradzki w 2012 roku. Jak twierdzi Frederic Jameson, im bardziej historia jako dyscyplina się wypala tym bardziej pisarze „szarpią za jej kraty” (w Anderson 2011). Powieść autorki urodzonej w Bośni, ale wychowanej w Stanach Zjednoczonych, posłużyła mi jako przykład szczególnego sposobu podejścia do traumatycznej historii własnego kraju. Jak pokazuję w swoim tekście, autorka unika konfrontacji ze sprzecznymi wersjami historii konfliktu na Bałkanach w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, który niewątpliwie zostawił głębokie rany w pamięci zbiorowej wszystkich zaangażowanych narodów. Jak twierdę, pisarka świadomie omija odniesienia do faktów historycznych, zamiast nich sięga do ludowych podań, legend oraz mitów z czasów kiedy różne grupy etniczne i religijne żyły pozornie w harmonii. Przypowieść o człowieku, który nie mógł umrzeć, pozwala narratorce przepracować indywidualną traumę po utracie dziadka – pomaga oswoić śmierć, przywołuje ludowe rytuały, które jednoczyły całą społeczność lokalną wokół odchodzącego człowieka, kreśląc ramy rytuałów żałoby i smutku. Z kolei legenda o żonie tygrysa pozwala oswoić zbiorową traumę wojenną, odczytuję ją jako antybaśń o wszechobecnej przemocy wrośniętej w przeszłość Bałkanów, która przedstawia przemoc jako dziedzictwo przekazywane z pokolenia na pokolenie, gdzie idealnym kozłem ofiarnym staje się inny.

Ostatni z tekstów dotyczących relacji pomiędzy historią, pamięcią i traumą w literaturze (złożony do druku) jest poświęcony przedstawieniu I wojny światowej w powieściach Grahama Swifta. W recepcji twórczości tego wybitnego pisarza powtarza się motyw obecności wielkich wydarzeń historycznych na marginesie przeciętnej egzystencji bohaterów. Jak dotąd, tylko Peter Widdowson (2009) zauważył, że fikcyjny świat Swifta jest zawsze zakorzeniony w traumie I wojny światowej. Podejmuję tę tezę, której Widdowson nie rozwija w swojej książce i dokonuję przeglądu twórczości Swifta. Posługując się kategoriami traumy zbiorowej i traumy kulturowej w ujęciu Alexander i Smelser (2004) udowadniam, że doświadczenie I wojny światowej we wczesnych powieściach Swifta występuje jako trauma zbiorowa i jej przedstawienie jest wpisane w tak zwany mit daremności, czyli, że wojna jest przedstawiona jako bezsensowna, niczym nieuzasadniona rzeź. Dopiero w ostatniej powieści *Wish You Were Here* z 2011 roku, Swift diametralnie zmienia odczytanie znaczenia I wojny w pamięci zbiorowej. Tu w przeciwieństwie do wojny w Iraku i epidemii choroby wściekłych krów, I wojna jest przedstawiona jako trauma kulturowa jednocząca społeczność małej miejscowości w rytuałach patriotycznych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

A. Antologia współredagowana:

Leese, Peter; Piątek, Beata; Curyłło-Klag, Izabela; red. *The British Migrant Experience, 1700-2000, An Anthology*, [Doświadczenie migracji w Wielkiej Brytanii 1700-2000, antologia] Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2002, ss. 329.

B. Artykuły w czasopismach i rozdziały w pracach zbiorowych:

1. Piątek, Beata; 'Introduction to Part I: Migrant Life Stories in the 18th and 19th Centuries,' w *The British Migrant Experience, 1700-2000, An Anthology*, red. Peter Leese, Beata Piątek, Izabela Curyłło-Klag, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2002, s. 15-24.
2. Piątek, Beata; "'Who the hell are you?' West Indian Experience in World War II in Andrea Levy's *Small Island*," ['Coś ty za jeden?' doświadczenia obywateli Indii Zachodnich w czasie II wojny światowej w powieści Andrei Levy *Small Island*] w *Culture, Language and Literature in European and World Border Regions*, red. Władysław Witalisz, Dorota Rygiel, Prace Naukowo-Dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie, Zeszyt 27, Krosno, 2007, s. 205-12.
3. Piątek, Beata; 'Colm Tóibín's *Brooklyn*: Emigration as Double Life,' [Brooklyn Colm Tóibína: emigracja jako podwójne życie] w *Migration, Narration, Communication: Cultural Exchanges in a Globalised World*, red. Alicja Witalisz, Frankfurt, Berlin, Warszawa, Peter Lang, 2011, s. 55-60.
4. Piątek, Beata; 'Has "Multiculturalism" Become a Dirty Word?' [Czy słowo 'wielokulturowość' stało się nieprzyzwoite?] w *Divided by a Common Language: English Across National, Social, and Cultural Borders*, red. Ewa Willim, Kraków, Krakow Society for Education: AFM Publishing House, 2012, s. 23-32.

Moje osiągnięcia naukowe w tej kategorii stanowią wynik badań, które rozpoczęłam jeszcze przed obroną rozprawy doktorskiej nad historią tożsamości narodowej Brytyjczyków, gdzie szczególnie interesuje mnie historia migracji i wielokulturowości oraz jej przedstawienie w literaturze. Antologia *The British Migrant Experience* ... oraz pozycja 1 wymieniona powyżej, powstały w wyniku badań przeprowadzonych w ramach projektu badawczego *Nation, Migration, Identity* we współpracy z Warwick University, przy wsparciu finansowym British Council (1998-2002). Kierownikiem projektu był historyk, dr Peter Leese, a głównym ekspertem koordynującym badania ze strony brytyjskiej była znana historyczka brytyjska, Profesor Carolyn Steedman, która napisała również przedmowę do naszej antologii *The British Migrant Experience, 1700-2000*. Celem badań było zebranie dokumentów historycznych, które stanowiły formę zapisu doświadczenia migranta i imigranta w Wielkiej Brytanii na przestrzeni trzech stuleci. W ciągu dwóch lat w trzysobowym zespole (redaktorzy antologii) przeprowadziliśmy kwerendy w bibliotekach i archiwach w różnych

regionach Anglii w poszukiwaniu dokumentów sądowych, zeznań biedaków ubiegających się o zapomogę z funduszy parafialnych w XVIII wieku (settlement records), zapisków z podróży, wspomnień, autobiografii. Osobiście przeprowadziłam kwerendy w bibliotece w Warwick University w 1999 roku i w British Library w 2000 roku, w czasie których wybrałam a następnie opracowałam 80 fragmentów tekstów pochodzących z XVIII i XIX wieku. Antologia zawiera dwie części, w pierwszej teksty ułożone są chronologicznie z podziałem na XVIII-XIX wiek, oraz XX wiek i uporządkowane tematycznie – osobno pogrupowaliśmy fragmenty dotyczące: podróży, osiedlenia i poszukiwania pracy, dzieciństwa i życia rodzinnego, społeczności, doświadczenia innej kultury i w końcu, poszukiwania swojego miejsca. W drugiej części antologii znalazły się teksty pochodzące z trzech stuleci i pogrupowane według regionu Wielkiej Brytanii, do którego się odnoszą. Naszym celem było zebranie tekstów, które można będzie użyć do prowadzenia kursów o migracji i wielokulturowości, ale również o autobiografii. Nasza antologia pozwala prześledzić te zjawiska w różnych okresach i z różnych perspektyw. Antologia ukazała się w Wielkiej Brytanii w prestiżowym wydawnictwie naukowym Palgrave i była recenzowana w brytyjskiej prasie fachowej (*Times Literary Supplement* 31 stycznia 2003).

Moim osiągnięciem badawczym jest wstęp do pierwszej części antologii 'Migrant Life Stories in the 18th and 19th Centuries' pt. 'Personal Identity as Narrative', w której dokonuję przykładowej analizy trzech fragmentów z XVIII i XIX wieku pokazując próby identyfikowania własnej tożsamości u postaci, które nie były wykształcone, a często, jak służąca Sarah Cheatham starająca się o zapomogę w parafii Dunstable w 1718 roku, nawet nie umiały pisać. W swoim tekście powołuję się na prace Ricoeura, Giddensa i Eakina aby pokazać bezpośrednie związki pomiędzy poczuciem tożsamości jednostki a narracją. Dokonuję szczegółowej analizy trzech przykładowych tekstów reprezentujących różne gatunki: zapisu wywiadu urzędników parafialnych z usuniętą ze służby służącą, autobiografii napisanej przez niewykształconego robotnika i wywiadu z bezdomnym przeprowadzonego przez Henry Mayhew, ojca „dziennikarstwa śledczego” i wykazuję, że ramy gatunkowe oraz empatia słuchacza mają zasadniczy wpływ na zawartość opowieści. Udowadniam również, że poczucie tożsamości migrantów wyłania się z czasem i stopniowo, wraz z przejściem od narracji w trzeciej do narracji w pierwszej osobie oraz z przesunięciem nacisku z podstawowych faktów dotyczących czynności życiowych na emocje i podejmowane decyzje. Stawiam tu również hipotezę o samoświadomości tekstów autobiograficznych i, skoro, jak zauważa Jean Peneff, autorzy tekstów autobiograficznych często używają modelu opowieści, który nie tylko pozawala uporządkować ich doświadczenie w strukturę historii życia, ale

również pomaga im przedstawić się w korzystnym świetle (np. człowiek sukcesu), to zamiast w badaniach nad takimi tekstami skupiać się na odchyleniach od faktów i nieścisłościach, proponuję przyjąć założenie, że sam wybór modelu autobiografii jest równie wartościową informacją dla badacza co wydarzenia w niej zawarte.

Kolejnym osiągnięciem badawczym jest artykuł pt. ““Who the hell are you?” West Indian Experience in World War II in Andrea Levy’s *Small Island*”, w którym posługuję się pojęciem „czarnej tożsamości” i etniczności w ujęciu Stuarta Halla aby udowodnić, że Andrea Levy kwestionuje pojęcie tożsamości etnicznej. Pisarka używa przewrotnie stereotypu, aby pokazać, że „czarna tożsamość” jest jedynie konstruktem kulturowym. Opisując realia życia w Londynie w czasie II wojny światowej z punktu widzenia kobiet oraz obywateli Indii Zachodnich dokonuje rewizji stereotypów i defamiliaryzacji postaw rasistowskich. Londyn widziany oczami młodych Jamajczyków jest ponury i wrogi a jego mieszkańcy stanowią bezbarwną masę prymitywnych „innych”. W moim ujęciu krytycznym powieść Adrei Levy stanowi ciekawy przykład rewizjonizmu historycznego w literaturze postkolonialnej.

Zjawisko migracji we współczesnej literaturze jest również przedmiotem analizy w artykule pt. ‘Colm Tóibín’s *Brooklyn*: Emigration as Double Life’, gdzie pokazuję, że w powieści *Brooklyn* Colm Tóibín łamie dotychczasowe konwencje pisania o irlandzkiej emigracji. Proponuję również odczytanie tej powieści w kontekście wcześniejszej twórczości tego autora oraz jego eseju ‘The Art of Being Found Out’. W takim odczytaniu można zauważyć, że Tóibín porównuje doświadczenie emigrantki do doświadczenia nieujawnionego homoseksualisty, oboje cierpią z powodu rozdwojenia, żyją jednocześnie w dwóch odrębnych światach, które pozostają sobie obce.

Ostatnim artykuł z tego cyklu zatytułowany ‘Has “Multiculturalism” Become a Dirty Word?’ został napisany w 2011 roku, tuż po tym jak David Cameron jakoby odciął się od polityki wielokulturowości a w ślad za nim poszli przywódcy Niemiec, Włoch i Francji. W artykule dokonałam krótkiego przeglądu historii polityki władz brytyjskich wobec imigrantów i przede wszystkim zbadałam sposób rozumienia słowa „multiculturalism” w wypowiedziach przeciwników i zwolenników takiej polityki. W konkluzji dowodzę, że większość współczesnych kontrowersji na ten temat opiera się na nieporozumieniach terminologicznych, ponieważ zarówno przeciwnicy jak i zwolennicy kontynuowania polityki wielokulturowości wobec imigrantów obawiają się izolacji społecznej i nawołują do dialogu międzykulturowego i rozwijania postaw obywatelskich.

C. Artykuły w czasopismach i rozdziały w pracach zbiorowych dotyczące relacji pomiędzy literaturą i filmem:

1. Piątek, Beata; 'Yes, But the Book Was Better,' [*Tak, ale książka była lepsza*] w *Ways of Looking at a Blackbird*, red. Grażyna Branny, Andrzej Branny, Kraków, Instytut Filologii Angielskiej UJ, 2004, s. 429-38.
2. Piątek, Beata; "'Bullshit TV conversations" or Intertextuality in *Night Train*,' [*'Gówniane telewizyjne rozmowy' albo intertekstualność w Night Train*] w *Homo Narrans: Texts and Essays in Honor of Jerome Klinkowitz*, red. Zygmunt Mazur, Richard Utz, Kraków, Jagiellonian University Press, 2004, s. 157-74.
3. Piątek, Beata; 'How McEwan Makes Us See: Cinematic Techniques in *The Child in Time*, *Black Dogs* and *Enduring Love*,' [*Jak McEwan zmusza nas do patrzenia: techniki filmowe w powieściach: Dziecko w czasie, Czarne psy i Przetrwać tę miłość.*] w *Anglistik: International Journal of English Studies: Focus on Ian McEwan and the Media*, 21: 2, 2010, (Universitätsverlag WINTER, Heidelberg), s. 31-40.

Ostatnia grupa osiągnięć naukowych jaką przedstawiam do oceny stanowi kontynuację badań nad powiązaniem pomiędzy literaturą a sztukami audiowizualnymi jakie prowadziłam przygotowując rozprawę doktorską. W artykule pt. 'Yes, But the Book Was Better' przeprowadziłam analizę porównawczą powieści Michaela Cunninghama *Godziny* i jej adaptacji filmowej w reżyserii Stephena Daldry'ego. Posługując się kategoriami zapożyczonymi od Gérarda Genette'a proponuj  odczytanie powieści Cunninghama jako palimpsestu nałożonego na powie c  *Pani Dalloway* Virginii Woolf, jej biografi , dzienniki, eseje i listy. W analizie powieści poddaj  krytyce charakterystyk  postaci, zwi szcza post c Virginii Woolf i jej monologi wewnętrzne w trakcie pisania *Pani Dalloway* uważam za nie dostatecznie złożone. Tymczasem, jak pokazuj  w analizie filmu, wszelkie niedoskonałości prozy Cunninghama zostały wy adzone na ekranie. Paradoksalnie, te cechy medium, które często zostawiają u krytyków filmowych adaptacji literatury poczucie niedosytu, tu działają na korzy c dzieła filmowego. W tym przypadku fakt, że film ma ograniczone możliwości oddania monologu wewnętrznego, który podobnie jak charakterystyka postaci zostaje przerzucony na barki aktorek (Nicole Kidman, Meryl Streep i Julianne Moore) okaza  si  wyjątkowo korzystny dla efektu artystycznego dzieła. Gra aktorek znakomicie zrekompensowała brak g bci w prozie Cunninghama. Ponadto wykorzystanie techniki filmowej: montaż, praca kamery, operowanie kolorem i dźwiękiem przyczyni  się do podkreślenia związków pomiędzy trzema g wnymi bohaterkami i zaowocowało niezwykle spójnym filmowym hołdem złożonym nie tylko powieści Woolf, ale i jej postaci i tym, którzy

jak Eileen Atkins, tu obsadzona w drugoplanowej roli, podjęli kiedyś próbę popularyzowania dzieła Woolf.

“‘Bullshit TV conversations’ or Intertextuality in *Night Train*,’ to artykuł poświęcony analizie mało znanej powieści Martina Amisa z 1997 roku. Recepcja powieści *Night Train* skupia się na analizie stylistycznej, krytycy i recenzenci podkreślają elementy pastiszu powieści amerykańskiej, ale przede wszystkim niedociągnięcia w warstwie fabularnej – nieprawdopodobny rozwój wypadków, szczątkowe opisy postaci i miejsca akcji (Updike 1997). Moim osiągnięciem badawczym jest zastosowanie kategorii metatekstualności Genette’a oraz teorii parodii Hutcheon i wykazanie, że powieść Amisa jest parodią amerykańskich seriali kryminalnych oraz postmodernistyczną grą z krytykami, którzy zarzucali mu przedmiotowe traktowanie postaci kobiecych oraz naśladowanie amerykańskich wzorów literackich. Powołując się na charakterystykę stylistyki filmu telewizyjnego Johna Ellisa pokazuję, że pozbawiony szczegółów świat powieści jest skonstruowany według zasad obowiązujących w tamtym medium. W efekcie Amis parodiując gatunek telewizyjny poddaje w wątpliwość nasze założenia na temat relacji pomiędzy rzeczywistością a przedstawieniem rzeczywistości. W stworzonym przez pisarza fikcyjnym świecie telewizja kształtuje a nie tylko przedstawia rzeczywistość. Łamiąc zasady konwencji literackiej powieści detektywistycznej pisarz zmusza czytelnika do refleksji nad samą konwencją, ale i nad implikowana przez powieść detektywistyczna możliwością ustalenia prawdy o rzeczywistości.

W 2009 roku zostałam zaproszona do złożenia artykułu w prestiżowym niemieckim czasopiśmie naukowym *Anglistik* do specjalnego numeru poświęconego twórczości Iana McEwana i mediom audiowizualnym. W artykule ‘How McEwan Makes Us See: Cinematic Techniques in *The Child in Time*, *Black Dogs* and *Enduring Love*’, który stanowi przeredagowany fragment mojej rozprawy doktorskiej, przedstawiłam koncepcję syndromu audiowizualnego Maryli Hopfinger i zastosowałam terminologię narratologiczną aby sklasyfikować techniki filmowe jakie McEwan stosuje w narracji literackiej. Moim osiągnięciem badawczym jest omówienie aspektów twórczości McEwana, które jak dotąd nie były poruszane przez innych krytyków. Pokazuję, że pisarz stosuje sceny w zwolnionym tempie, montaż równoległy, ogranicza pole widzenia bohatera naśladowując punkt widzenia kamery filmowej, stawia czytelnika w sytuacji widza kiedy ważne informacje pozostają niewyartykułowane a jedynie zasygnalizowane przez to, co bohater percypuje w otoczeniu. Stawiam również szerszą tezę na temat powiązań literatury współczesnej z mediami audiowizualnymi, twierdząc, że współczesna kultura wytworzyła w jej odbiorcach pewną

wrażliwość na techniki filmowe (np. widzowie przyzwyczajeni do teledysków i filmów reklamowych szczególnie sprawnie odczytują bardzo skomplikowane zabiegi stylistyczne, reagują na montaż filmowy) a pisarze nie pozostają na te zjawiska obojętni i wbrew obiegowym pesymistycznym opiniom, film nie tylko stanowi konkurencję dla literatury, ale również inspirację.

Podsumowując moje osiągnięcia naukowe pragnę jeszcze raz podkreślić, że w swoich publikacjach na temat twórczości McEwana, Amisa, Barker, Ishiguro, Levy Banville'a, Barry'ego, Tóibína poszerzyłam recepcję współczesnej literatury brytyjskiej i irlandzkiej. Co więcej, moje badania nad tożsamością oraz traumą w literaturze proponują nowe klucze interpretacyjne, które mogą być zastosowane do odczytania literatury w ogóle, nie tylko do literatury w języku angielskim.

Beata Piąteł